

Babil Kitaplığı Öyküsünde Evren

Babil Kitaplığı öyküsü, Borges'in Ficciones, Hayaller ve Hikâyeler kitabında yer alan bir öyküdür. Bu öyküde Borges, mekân olarak, altıgen planlı dehlizlerden oluşan bir kütüphane kurgulamıştır. Bu kütüphanenin yapısı öyküde şu şekilde ifade edilmektedir:

Evren (kimileri kitaplık diye anıyorlar) birbirinden engin hava sütunlarıyla ayrılmış, çok alçak parmaklıklarla çevrili, sayısı belirsiz belki de sonsuz, altıgen dehlizlerden oluşmuştur. Altıgenlerin hangisinden bakılsa uçsuz bucaksız üst katlarla alt katlar görülebilir. Dehlizlerin dağınık düzeni de değişmezdir. Her yanda beşer uzun raftan toplam yirmi beş raf, biri dışında duvarların tümünü kaplamaktadır, rafların yüksekliği tavandan zeminedir, sıradan bir kitaplığinkini pek aşmaz. Açığı kenarlardan biri dar bir geçide, ilk geçidin ve ötekilerin tıpkısı bir başka dehlize ağırlır. Geçidin sol ve sağ yanında iki küçük hücre vardır. Bunlardan birinde ayakta uyuklanabilir; ikincisinde dışkılama gereksinimi karşılanabilir. İkisinin arasında döner bir merdiven dipsizliklere inerek tepelere doğru ağırlır. Geçitte her görünüşün aslına bağlı bir suretini çıkaran bir de ayna bulunur. (Borges, 1999, s.67)

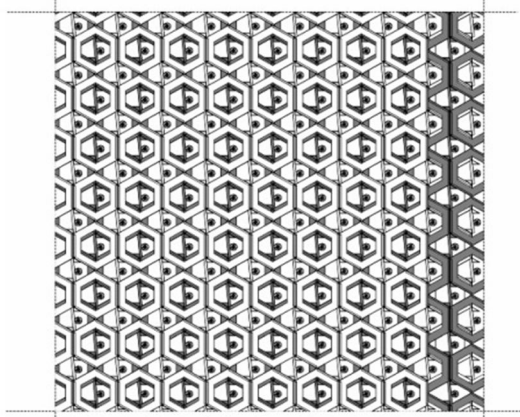
Yapı sonsuza kadar ilerleyen altıgen dehlizlerden oluşmuştur. Sonsuzlu aynı zamanda da çoğalma durumu ayna ile kendi içinde de arttırılmaktadır. Babil kitaplığında yer alan her kitap birbirinden farklı olmakla birlikte, bu kitapların mekânı olan kitaplığı oluşturan dehlizlerin hepsi birbirinin aynısıdır. Parker kitaplıktaki bu durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Bilinen ve bilinmeyen dillerde yazılmış kitapların varlığının yanında, kargaşa (confusion), aynalar ve sayısız hücrelerdeki sayısız kitap raflarının sonsuz tekrarı ile birlikte, kütüphanenin yapısından kaynaklanmaktadır (Parker, 2001).

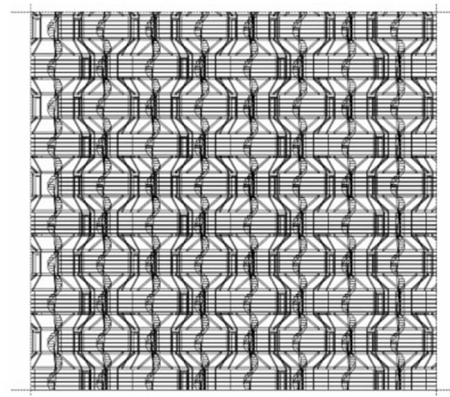
Bu kendini tekrar eden kütüphane yapısı Borges'in hikâyesinin başında belirttiği cümleye göre evren ile aynı karaktere sahiptir. Bireyin evren içindeki hareketleri ile araştırmacının kitaplıktaki hareketleri örtüşmektedir. Babil Kitaplığı hikâyesinde, ilk ilgi çekici düğümle kütüphanenin mimari yapısında karşılaşırız, dehlizlerin altıgen yapısı ve bu yapının sonsuz tekrarıyla birlikte mekânın içindeki sayısız kitap ve aynaların mekânı kendi içinde tekrarlama özelliği Borges'e göre sonsuzluğu söz veriyor. Hikâyesinin başlangıç cümlesi kütüphane ve evreni eşanlamlı saymaktadır. Araştırmacı kitaplıkta bilgi edinmeye, bu uğraş umutsuzlukla bütünleşen bir depresyona ve intihara doğru gitse de, devam etmektedir (Parker, 2001).

Babil Kitaplığı'nın yapısı ile ilgili çözümleme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalardan ikisi Graphisoft yarışması için yapılmış olan Babil Kitaplığı'nın tekrar tasarımlarıdır. Bu çalışmalar kitaplığın yapısının incelenmesi açısından ele alınmıştır. Çalışmalardan ikisinde de, altıgen planlı odacıklardan oluşan ve bu odacıkların sonsuza kadar tekrar edebileceği yapılar tasarlanmıştır. Tasarlanan yapıların, tüm evreni kaplayabilecek tekrarlanma olanağını yapısında barındırmasının yanında, odacıkların içinde yer alan ayna nedeniyle, her odanın da kendi içinde yansıyla tekrarlanma olanağı bulunmaktadır. Bu yapıdaki ayna da Alef öyküsünde yer alan Alef noktasının işlevini görerek, yapıya tüm evreni de içine alma özelliği eklemektedir. Ayna kendi içinde evreni tekrar oluşturan bir odacık daha yaratır.

2001 Yılı Graphisoft Ödüllerinde Borges'in Babil Kitaplığı Öyküsünün mekân yaratımı ile mansiyon ödülü alan Hartmut Yiebster ve Bergit Hillmer Babil Kitaplığı'nın sınırsız yapısını ifade etmişlerdir. Onların öyküdeki anlatıma göre tekrar yarattıkları kitaplık tüm mekânlara yayılabilecek niteliktedir. Tekrar edilen plan altıgenler ve onların birleşmesi sonucu ortaya çıkan eşkenar dörtgenlerden oluşmuştur. Bu eşkenar dörtgenin kısa olan köşegeninde yer alan koridor ve bu koridorun ortasında düşey hareketi sağlayan merdiven ile birlikte kitaplık içinde dehlizlerin arasında dolaşımı sağlamaktadırlar. Dışkılama ve uyuma gereksinimi için tasarlanmış olan üçgen planlı odacıklar ise koridorun iki ucunda ve biri sağda diğeri de solda olmak üzere yer almaktadırlar.

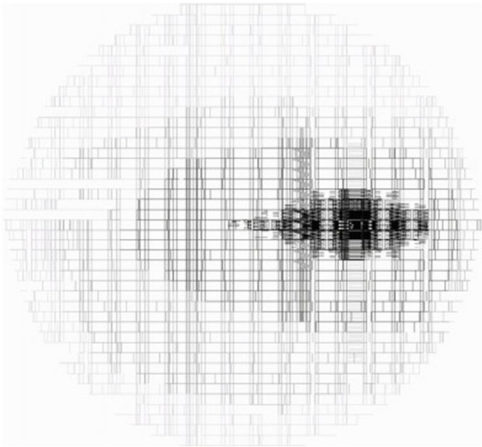
Şekil 4.12 : Babil Kitaplığı Vaziyet Planı (Hartmut Yiebster ve Bergit Hillmer)

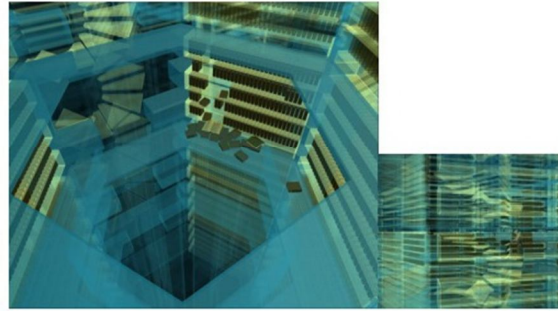
Şekil 4.13 : Babil Kitaplığı Kesiti (Hartmut Yiebster ve Bergit Hillmer)

Kitaplıkta yer alan kitaplar da harflerden ve boşluklardan oluşan olasılıklardan meydana gelmiştir. Ancak bu olasılıkların belirli bir düzeni de vardır. Borges bu düzeni şu şekilde anlatmaktadır:

*Altıgenlerin duvarlarının her birine beş raf düşmektedir; Her rafta genel düzenleri tıpkı otuz iki kitap bulunur; her kitap dört yüz on sayfadır; her sayfa kırk satırlık, her satır da yaklaşık seksen siyah harftir. Ayrıca her kitabın sırtında da harfler vardır; bu harfler, sayfalarda yazılanları belirlemezler, yansıtmazlar.
(Borges, 1999, s. 68)*

Şekil 4.19 : Babil Kitaplığı Kesiti (Jürgen Dorn ve Olaf Kriseleit)

Şekil 4.20 : Babil Kitaplığı Modeli (Jürgen Dorn ve Olaf Kriseleit)

Kitaplık belirtilmiş sayıların olanak verdiği tüm olasılıkları barındıran bir yapıdadır. Tüm olası kitaplar; dört yüz on sayfa, her sayfada kırk satır ve her satırda yaklaşık seksen siyah harf olması kuralları çerçevesinde, farklı harflerin, boşlukların ve noktalama işaretlerinin diziliminden oluşur. Belirtilen kurallarla oluşturulmuş yapı, binanın mimari yapısında olduğu gibi her kitapta kendini tekrar etmektedir. Babil Kitaplığı'nda tüm kitaplar, kitaplığın dehlizlerinde olduğu gibi belirli bir sistemde ve kendini tekrar eden bir düzende yapılanmıştır. Bu kitaplıkta tek farklılık gösteren kitaplardaki diziliştir ve hiçbir kitap birbirinin aynısı değildir. Borges bu durumu hikâyede şu şekilde ifade etmektedir:

...üstün zekâlı bir kütüphanecinin, Kitaplığın temel yasasını keşfetmesine yol açtı. Bu düşünürün gözlemine göre kitapların tümü, farklılıklarına karşın eşit öğelerden oluşuyordu: Boşluklar, nokta, virgül ve abecenin yirmi iki harfi. Kütüphaneci, gezginlerin de doğruladığı bir olguya parmak basmıştı; engin kitaplıkta birbirinin aynısı iki kitap yoktur. Bu karşı çıkılmaz iki öncülden, Kitaplık'ın bir toplam olduğu, raflarında, yirmi iki kusur yazım simgesinin (çok engin bir sayı değil ama sonsuz tabii)

*her türlü birleşim olasılığının kayıtlarına rastlandığı sonucuna vardı: Başka bir deyişle her dilde, her anlatılmak istenenin.
(Borges, 1999, s. 71)*

Kitaplık bu özelliği nedeniyle tüm kitapları içermektedir. Bu anlatı göz önüne alındığında dünyadaki tüm dillerde yazılmış olan tüm kitaplar bu kitaplıkta yer almaktadırlar, yani anlatılmak istenen her şey arandığında bu kitaplıkta bulunabilir. Ayrıca tüm kitaplardaki bilgilerin içinde olduğu iddia edilen bir kitabın da varlığından bahsedilmektedir. Böyle bir kitabın varlığı diğer tüm kitapları gereksiz hale getirmektedir.

Her hangi bir altıgendeki bir rafta (diye us yürütüyordu kimileri) ötekilerin tümünün anahtarı ve yetkin bir özeti denebilecek bir kitap olmalı mutlaka: bir kütüphaneci onu gözden geçirmiş de güya tanrı katına yükselmiş. O bölgenin dilinde bu memurun kurduğu çok eskilerden kalma mezhebin izlerine bugün de rastlanıyor. Birçoğu onun ardından yollara düştü. Bir yüzyıl süreyle boşu boşuna kıyı bucağ dolaşır her yerin altını üstüne getirdiler. O'nu barındıran saygın, gizli altıgenin yeri nasıl saptanabilirdi?

*Biri geriye doğru işleyen bir yöntem önerdi: A kitabın yerini saptamak için önce A'nın durumunu kapsayan B kitaba başvurun; B'nin yerini saptamak için önce bir C kitaba başvurun ve böylece sonsuza kadar... İşte yıllarımı bu tür serüvenlerle harcadım, boşa geçirdim. Hiç kuşkusuz evrenin raflarının birinde bir toplam kitap var.
(Borges, 1999, s. 73)*

Aynı zamanda, böyle bir kitabın varlığı da, ayna yapısı ve Alef öyküsünde anlatılan Alef noktasıyla aynı özellikleri taşımaktadır. Bu kitap, bütün bilgilerin yer aldığı, diğer bütün kitapları içine alan ve bu bilgileri taşıyan bir kitaptır. Hem kitaplık içinde yer alır, hem de tüm kitaplığın bilgilerini içerir. Bu, Borges'in evren kurgusunun temel özelliği olan bir yapıdır. Girit Labirenti için açıklanmış olan "5" rakamı da aynı niteliktedir. O bütünün içinde ve aynı zamanda bütünün bir sembolüdür.

Borges, dünyada yapılan araştırmaları kütüphanedeki araştırmalarla karşılaştırır ve ana kitaba ulaşmak için farklı konularda yapılan ve diğer belgelerin referans olarak gösterildiği araştırmaları boşa bir çaba olarak değerlendirmektedir. Asıl bilgiye tek bir kitapla ulaşabileceğine inanmaktadır. Manguel'e göre tek bir kitabın tüm diğer kitapları içerebilmesi ihtimali nedeniyle kütüphane tamamen gereksiz olarak görülebilir (Manguel, 2002). Evrendeki tüm bilgi eğer tek bir kitapta bulunuyorsa diğer kitaplar gereksiz hale gelecektir.

Borges'in Babil kitaplığı öyküsü de Leward'a göre labirent yaratılarak oluşturulmuştur. Bu labirent, eylemlerin çoğaltılması ve tekrar yaratılmasını, seçenekleri çözümleri barındıran yapısı ile Borges yazınında yer alan labirentleri destekler niteliktedir. Alfabedeki tüm harflerin olası kombinasyonlarıyla sayfaların tüketildiği kitapların yer aldığı Babil Kitaplığı evrenin bir tekrar tasarımından oluşmuş labirenttir (Leward, 1962).

Kaynak:

Jorge Luis Borges'in Yazınında Evren Kurgusu
Mimar Deniz Yatağan
Yüksek Lisans Tezi